

[0106]

11. *Hjouwe en peasjou.*

Yn it Wb. fan W. Dykstra, dêr 't wy yn earsten noch in bulte út opdijpje kinne, wurdt op s. 527 opjown: *hjouw(e)* 'soarte fan skepnet, (forbean) fiskersark'. Dat iene rigeltsje moatte wy it mei dwaen, hwant de gearstallers ha gjin oanhale of foarbylden fan it gebrûk opnommen. Ut 'e literatuer is my inkeld en allinne in plak út *De gritenij Dantumadiel* bikend, dêr 't Dr. Botke it *hjouwnet* biskriuwt (s. 117). De krapte fan fynplakken is yn dit gefal lykwols net slim, om 't de ôflieding fan dy haednamme neffens my gjin swierrichheden jowt. It wurd mei, tinkt my, allinne nijsgjirrich hjitte, foarsafier 't it ta biwiis fan in Fryske lûdûntjowing tsjinje kin. It komt ntl. oerien mei holl. *haaf*, âlder *hâve* 'skepnet', dat yn it Middelnederlânsk, sa 't it liket, mar ienris yn it meartal as *hâvens* optekene is (Mnl. Wb. III, 185). De noardgermaenske spraken hawwe it derfoaroer wakkere hiem, forl. âldnoarsk *háfr* 'skepnet' („netkorg med langt skaft til å taka upp fisk med"), fûke' ; nijnoarsk *haav*, sweedsk *håv*, âlder deensk (en dial.) *hov*.

Op hokker wize hinget nou de Fryske wjergera *hjouw* mei de neamde farianten gear? Wel, njonken âlder hollânsk *hâve* meije wy in âldfrysk **hêve* forwachtsje, om 't oergerm. *ê*₁, him yn it Goatysk en Aldfrysk ornaris krekt sa fuortsette, wylst dat lûd him yn it Aldheechdútsk, Aldsaksysk, it lettere Hollânsk en it Aldnoarsk neffens it boekje ta *â* ûntjoech. Tink mar oan âldfrysk *dêd*, *jêr*, *lêta*, *nêst*, *pêl*, *rêd*, *skêp*, *slêpa* en de dêrmei oerienkommende holl. foarmen *daad*, *jaar*, *laten*, *naast*, *paal*, *raad*, *schaap*, *slapen*. Ut **hêve* is *hjouw* ûntstien, mei't de forbining *ê* + *v* yn *giuw* oergyng, as de *w* biwarre bleau. Ik moat hjir koart krieme, dat ik forwiis foar dit forskynsel nei Siebs, *Grundr.*² I, 1217 en Van Helten, *PBB.* 19, 384. Oare foarbylden fan dy lûdregel binne âldwestfrysk *griouwa* (M. de Haan Hetteema, OFW. II, 7) < *grêva* 'greve'; nijfrysk *joun* < **êvund*; âwfrysk *jowe* (Aldfryske Houlikstaspraken I, 42) < *êwe* 'wet'; âwfrysk *jouwich* (b.g. Sipma, Oork. I, 424, 9) < *êwich* 'ivich'; nijfrysk *Ljouwert* < *Lêwert* (sj. Oork. I, 63; II, 15; III, 21); âwfrysk [als hi lywes] *bilyoweth* (Oork. I, 156, 16) 'as er stjert' < **bilêveth*.

As wy bitinke, dat de Friezen ieuwen oanienwei yn Noard-Hollân foar master opslein hawwe, sil it ús gjin nij dwaen, dat de *ê*-foarm noch yn it Saensk as *heef* bistiet.

Lyk as de etymologyske wurdboeken ús dúdlikernôch fornije, heart de wurdkloft fan *hjouw*, *heef* en *haaf* by it tiidwurd âldfrysk *heffa*, mnl. nnl.

âhd. *heffen*, got. *haffan*, dat wer bisibbe is oan lat. *capio* 'ik nim, pak, gryp'. *Hjouwe* bitsjut dus winliken 'hefnet', in net dat út it wetter 'optild' wurdt. Nuver, dat gjin inkeld wurdboek de Fryske fariant *hjouwe* neamt. De skriuwers ha foar 't neist net sind op 'e typysk Fryske lûdûntjowing *jouw* < *êw* < *ê* + *v*. Alwer in biwiis, dat ús wurdfoarrie it omtinken fan útlânske taellju dûbeld en dwêrs fortsjinnet.

Ta bislút merk ik noch op, dat *hjouwe* yn 'e gearstalling *peasjou* < *peas* (*h*)*jou(w)* 'in soarte fan toatebel' foarkomt. It komôf fan it earste diel fan dy gearsetting is my lykwols nou noch tsjuster. Hwa wol dêr syn ljocht ris oer skine litte?

W. J. Buma.